

СТАНДАРТИ ЗА НЕЗАВИСИМОСТТА НА СЪДЕБНАТА ВЛАСТ

ВЪВЕДЕНИЕ

Независимостта е основна ценност на съдебната власт, предпоставка за върховенството на закона и гаранция за справедлив процес. Тя позволява на съдиите, които са натоварени с вземането на важни решения относно живота, свободите, правата, задълженията и собствеността на гражданите, да се произнасят безпристрастно и справедливо, и ги предпазва от пряко влияние на страните по спора и неправомерна намеса от органи на държавна власт, външни организации и физически лица.

Независимостта не е прерогатив на съдебната власт и привилегия на отделния съдия, а съществува в интерес на тези, които търсят или очакват правосъдие, защото законосъобразното и обективно разглеждане на наказателни, граждански и административни дела е от съществено значение за едно мирно, проспериращо и демократично общество.

Независимостта трябва да се заслужи, отвоюва и охранява. Съдебната власт постига легитимност и печели уважението на гражданите с безупречно представяне, водещо до правилни и обосновани решения, чрез отчетност, прозрачност и отвореност към основателна критика. Най-добрата защита на независимостта е отличното изпълнение на възложените правомощия, което неминуемо ще предпостави липса на обществена подкрепа на атаките на представители на държавни институции, медии и граждани срещу магистрати, повишаване на доверието в правосъдието, и издигане на авторитета на съдебната власт.

В настоящия стратегически документ са очертани елементите на независимостта на съдебната власт, регламентирани в Конституцията и нормативните актове на Република България гаранции и критериите, при които се счита, че авторитетът и независимостта на магистратите са накърнени. Направени са и конкретни препоръки към органите на законодателната, изпълнителната и съдебната власт, към медиите и професионалните организации, за подобряване на комуникацията и съобразяване с приетите стандарти, при осъществяване на правораздавателната дейност.

I. Елементи на независимостта на съдебната власт и гаранции в Конституцията и националното законодателство, осигуряващи независимостта на магистратите

1. Елементи на независимостта

При дефиниране на понятието „независимост на съдебната власт“¹ следва да се има предвид, че в обхвата на неговото съдържание се включва независимостта на съдебната власт като цяло и независимостта на отделния съдия, и да се прави ясно разграничение между обективната и субективна независимост на съдебната система и на магистрата. Независимостта на съдебната система като цяло е необходимо, но не е достатъчно условие за независимостта на съдията. Индивидуалната независимост може да бъде засегната от външна намеса и въздействие на държавните институции, обществените организации, медиите и гражданите, и от вътрешни влияния в рамките на съдебната власт. Обективната независимост е свързана с начина, по който на практика са организирани съдебните структури, докато субективната независимост се свързва с възприемането на съдебната власт от страна на различни заинтересовани групи, и от ползвателите на услугите на съда и съдиите.

Чрез своите управленски решения Висшият съдебен съвет (ВСС) следва да гарантира максимална степен на публичност и прозрачност при изпълнение и спазване на очертаните аспекти на независимостта на съдебната власт.

Независимостта е пряко обвързана с отчетността на съдебната власт, на съответните съдилища и с индивидуалната отчетност на съдията по отношение на правораздавателната дейност. Отчетността е предпоставка за независимост. Съдебна власт, която не желае да се отчетва пред обществото и не вижда неговите нужди, няма да спечели доверието му.

1

Виж „Независимост и отчетност“ - Доклади на ЕМСС за 2013-2014 г. и 2017 - 2018 г.; Доклад на Венецианската комисия за независимостта на съдебната система, 2010. Библиографски списък, т. 11, т.14, т. 27

1.1. Обективна независимост на съдебната власт

1.1.1. Основни компоненти на обективната независимост на съдебната власт като цяло

(1) Правна рамка

Независимостта на съдебната власт трябва да е заложена в Конституцията на съответната държава и в приложимото законодателство в областта на устройството, организацията на работата на органите на съдебна власт, и тяхната правораздавателната дейност, което препятства възможността за промени без необходимото демократично разглеждане. Ето защо и важен индикатор за обективната независимост на съдебната власт като цяло са очертаните в националната нормативна уредба правни основания, регламентиращи принципите, осигуряващи независимостта на съдебната власт; официалните уверения, че съдиите са обвързани само със закона; формалната методика за определяне на заплатите на съдиите и механизмите за последващите корекции; и гаранциите за включване на магистратите в разработването на правната и съдебна реформа.

(2) Структура на управление

Независимостта на съдебната система изисква съдебната власт да се самоуправлява. Предпочитаният вариант е управлението да се извършва от Съдебен съвет, съставен предимно от представители на съдебната власт, с широк мандат, който да носи първостепенна отговорност за организацията и финансирането на органите на съдебната власт, да има решаващо влияние върху решенията за назначаването, повишаването, дисциплинарните мерки и кариерата на съдиите, и да упражнява надзорна роля и контрол по отношение на съдилищата. Организационната автономност на съдебната власт се измерва чрез официалната позиция на Съдебния съвет по въпроси от съществено значение за съдилищата.

(3) Финансиране на съдебната власт

За да се поддържа независимостта на съдебната власт е необходимо да се осигурят достатъчно средства на съдилищата, за да се позволи на съдиите да бъдат на равнището на стандартите, установени в чл. 6 от Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи (ЕКПЧ), и в националните конституции, както и да осъществяват задълженията си с онази

почтеност и ефективност, които в най-голяма степен благоприятстват за изграждането на обществено доверие в правосъдието и закона. Съдебният съвет трябва да има правото да предложи бюджет и да обоснове становище в негова подкрепа в парламента, след което да бъде свободен да разпределя средствата за отделните съдилища, да разрешава конфликти относно бюджети и да контролира разходването на финансовите средства от органите на съдебна власт. В обсега на компетентността на кадровия орган е и системата на финансиране, определяне на трудовите доходи на съдиите и създаване на механизъм за корекция на заплатите. Размерът на възнаграждението на съдиите трябва да се базира на общ стандарт и обективни критерии, а не на оценяване на индивидуалната работа, да бъде формиран предвид социалните условия в страната, и да съответства на достойнството на заемания от тях пост.

(4) Условията и редът за избор, назначаване, оценка и дисциплинарни мерки срещу съдиите

Важен аспект на обективната независимост на съдебната система са механизмите, регулиращи конкурсните процедури за назначаване, оценка и повишаване на съдиите, и за избор на административни ръководители, както и образуването, провеждането и финализирането на дисциплинарни производства срещу магистрати. Безспорен е принципът, че всички решения относно назначенията и професионалното развитие на съдиите трябва да зависят от техните заслуги, при прилагането на обективни критерии в рамките на закона, като се имат предвид тяхната квалификация, почтеност, компетентност и работа.

(5) Реформа на съдебната власт

Съдебната власт винаги трябва да бъде ангажирана във всички етапи на реформирането на системата, пряко или чрез целесъобразни консултации. Съветът и магистратите следва да участват в създаването на ключови индикатори за изпълнение на поставените стратегически цели и критерии за оценката на ефективността на реформата, и да имат проактивна роля.

(6) Взаимовръзка на обективната независимост на съдебната власт и отчетността

Обективната отчетност на съдебната власт намира проявление чрез публично достъпна система за случайно разпределение на делата; законово регламентиран механизъм за подаване на жалби срещу съдии; периодично

отчитане от страна на съдебната власт (годишни отчетни доклади пред НС); създадени стратегически документи в областта на отношенията между съдебната власт и пресата; външен мониторинг за изпълнението на Комуникационната стратегия на съдебната власт.

1.2. Обективна независимост на съдията

1.2.1. Индикатори за обективната независимост на отделния съдия са:

(1) Решения, свързани с човешките ресурси по отношение на съдиите:

- избор, назначаване и освобождаване на съдии и административни ръководители на съдилища;
- избор, назначаване и освобождаване на съдии от върховните съдилища и техните административни ръководители;
- атестиране, повишаване и поощрения;
- обучения и квалификация.

Съдебният съвет, който е натоварен с правомощията по извършване на назначения, оценка или повишения на магистратите, трябва да въведе, публикува и прилага ефективно обективни критерии при техния подбор и кариерно развитие. При очертаването им е необходимо да се има предвид, че *заслугите* на съдията не представляват само познаване на закона, аналитични умения или академични постижения. В това понятие се включват личните качества на съдията, неговата преценка, неподатливост, способност за общуване, работоспособност и качество на постановените съдебни актове.

(2) Дисциплинарната отговорност на съдиите

- компетентен орган (Съдебен съвет или дисциплинарни съдилища), който взема решения относно дисциплинарните наказания на магистратите;
- възможност за обжалване на решенията на дисциплинарните органи пред съд.

Полезно е изготвянето и прилагането на стандарти, определящи не само поведението на магистрата, което може да доведе до отстраняване от длъжност, но и такива, определящи прояви, които могат да бъдат основание за

дисциплинарни мерки или промяна в статута, като санкционирането на съдията да става при стриктно съблюдаване на правото на защита в дисциплинарните производства.

(3) Непрехвърляемост на съдии

- регламент по отношение на командироването на съдии;
- преминаване от един орган в друг на равна по степен длъжност или в различни органи на съдебната власт.

Съдия, не може да бъде назначаван в друг съд или преместван, дори и посредством повишение, освен ако е дал съгласие за това. Изключения от този принцип са позволени само в случаите, когато преместването е предвидено като дисциплинарно наказание или произтича от постановена такава санкция; при законно изменение на структурата на съдебната система; както и при временно командироване за подпомагане на дейността на съседен съд, като максималната продължителност на такова преместване трябва да бъде нормативно ограничена.

(4) Несменяемост на съдиите и функционален имунитет

Принципът на несменяемостта е прогласен в Европейската харта за статута на съдиите на Съвета на Европа и имплицитно гарантиран чрез правило I. 3 от Препоръка 94/12 на Съвета на министрите. Несменяемостта на съдиите трябва да бъде нарочен елемент на независимостта, който да произтича от вътрешни норми на най-високо ниво (Конституция или закон). За да бъдат защитени срещу неправомерно влияние, съдиите следва да се ползват и от служебен имунитет (имунитет от преследване за действия, предприети в изпълнение на техните функции, дори по пътя на регресната отговорност към държавата, с изключение на случаите на умишлено неизпълнение, както и при извършени престъпления по служба).

1.2.2. Обективната независимост е отчетна и изпълнима чрез:

(1) Прозрачността на конкурсните процедури и последователността на практиките, които са от значение за определяне на постиженията на магистратите, както и осигуряването на възможност за обществен контрол при избора на административни ръководители;

(2) Процедурата по разпределение на делата между съдиите, следваща обективни критерии. Разпределението на делата не трябва да бъде повлияно от

желанието на страните или на друго лице, заинтересовано от изхода на делото и следва да бъде извършвано чрез система за случайно разпределение;

(3) Професионалната дейност и личният живот на съдиите, които следва да се ръководят от своята компетентност и вътрешно убеждение, да спазват Етичния кодекс на българските магистрати и морално-етичните норми на поведение, „хигиена на контактите“ с публични личности - представители на държавната власт, бизнеса, НПО, криминално проявени лица, като не допускат каквато и да е форма на съмнение по отношение на своята „независимост“;

(4) Задължението за отвод на съдията при конфликт на интереси, заинтересованост от изхода на делото или данни за наличие на пристрастност, предубеденост и субективизъм;

(5) Степента, в която съдебните производства са лесно достъпни и разбираеми за гражданите като цяло. Съдията трябва да осигури достъп до съдебния процес и обясни решенията си по начин, по който страните, медиите и обществеността да могат да разберат мотивите;

(6) Окончателния характер на съдебните актове. Решенията на съдиите не трябва да бъдат обект на проверка, освен в обсега на предвидената в закона процедура по обжалване. Принципът за непреразглеждане на съдебните актове извън инстанционния контрол следва да бъде последователно провеждан.

(7) Публичността на подаваните от съдиите декларации за имущество и интереси, както и резултатите от проверки при съмнения за законови нарушения;

(8) Правото да упражняват научна и преподавателска дейност - наличие на публичен регистър на външни дейности и функции на съдиите.

1.2.3. Външна и вътрешна независимост на съдията

Независимостта на отделния съдия има два аспекта, които се допълват взаимно. Външната независимост защитава съдиите от влиянието на други държавни органи и е съществен елемент на правовата държава. Вътрешната независимост гарантира, че съдиите ще вземат решенията си само въз основа на Конституцията и закона, а не съобразно инструкциите, дадени от високопоставени съдии. Индивидуалната независимост на съдията може да бъде засегната от външно влияние на държавни органи, обществени и

медийни организации, и граждани, и от вътрешни влияния в рамките на съдебната власт.

Възможни форми на намеса са:

Външна:

- Натиск върху съдия от изпълнителната и/или законодателната власт при постановяване на съдебен акт в хода на досъдебното производство, съдебния процес и/или при решаване на делото.

- Натиск върху съдия от печатни, електронни и/или социални медии, НПО, интернет информация, негативно обществено мнение.

- Натискът може да е комбиниран и да се извършва по повече от един канал.

Вътрешна:

- Оказване на въздействие от страна на съдии от по-високо ниво.

- Оказване на въздействие от управляващите съдилищата административни ръководители.

В процеса на вземане на решения съдиите трябва да са независими и да могат да действат без каквито и да е ограничения, неправомерно влияние, заплахи или вмешателство, директни или индиректни, от какъвто и да е източник и по каквато и да е причина, като следва да се установи подходящ баланс между нуждата да се защити съдебния процес от деформации и натиск (политически, медиен или друг), и интереса от открита публична или медийна дискусия по въпроси от обществен интерес. Съдиите трябва да приемат, че са публични личности и изказванията, засягащи тяхната дейност или съставляващи критика, заслужават по-високо ниво на търпимост, поради което не трябва да бъдат прекалено податливи или чувствителни, като при заплаха срещу личната неприкосновеност, живота, здравето и честта, следва да се ползват от предвидените в закона възможности за осигуряване на защита.

При изпълнение на своите служебни функции и упражняване на възложените му от конституцията и законите правомощия, съдията се подчинява единствено на закона и отговаря само пред него. Всепризнато правило е, че той не действа по поръчка или инструкции на трето лице извън или вътре в съдебната система, независимостта на всеки съдия е несъвместима с отношения на подчинение на съдиите в дейността им по

решаване на делата, като в системата на съдебна независимост, върховните съдилища осигуряват само непротиворечивост и последователност на съдебната практика на територията на страната, чрез тълкуване на закона и произнасяне по конкретни казуси.

1.3. Субективна независимост на съдебната власт и съдията (субективно усещане за независимост)

1.3.1. Субективната независимост на съдебната власт и на отделния съдия се отнася до нагласите на обществото и нейните индикатори очертават следните категории:

(1) Независимост, възприемана от населението като цяло и доверието към съдебната власт в сравнение с доверието към други държавни власти (проучвания на общественото мнение);

(2) Съдебна корупция, според възприятието на гражданите;

(3) Независимост, възприемана от потребителите на съдебната власт: страни, обвиняеми и жертви на престъпления, адвокати, участници в процеса (свидетели, вещи лица), съдебни изпълнители и др. (проучвания за степента на удовлетвореност);

(4) Независимост, възприемана от съдиите.

Съдиите, като част от обществото, на което служат, не могат ефективно да правораздават без обществено доверие. Трябва да бъдат информирани за очакванията на обществото към съдебната система и за жалби относно нейното функциониране. Те са длъжни да избягват дейности, с които могат да застрашат достойнството на своя пост или да увеличат риска от конфликт на интереси и следователно да се въздържат от прояви на поведение, които биха ограничили независимостта им, или биха застрашили тяхната безпристрастност. Съдиите обаче са свободни да се присъединяват към професионални сдружения или други организации, представляващи техните интереси и насърчаващи квалификацията им. Те могат да участват и в обществения живот извън официалните им функции, без да допускат действията им да бъдат квалифицирани от информирания наблюдател като компрометиращи тяхната независимост и безпристрастност, и при разумно

съблюдаване на необходимостта от съвместимостта им в частната сфера със статута на съдия.

2. Гаранции в Конституцията и националното законодателство, осигуряващи независимостта на магистратите

Независимостта на съдебната власт е сред основополагащите принципи в Конституцията на Република България (КРБ), чрез които се утвърждава демократичната, правова държава. Нейният статут, структура, правомощия и гаранции са уредени в Глава шеста от КРБ - „Съдебна власт“, доразвити са в Закона за съдебната власт (ЗСВ), в процесуалните закони, в подзаконовни нормативни актове, и във вътрешни правила на ВСС. Независимостта на съдебната власт спрямо останалите държавни органи има проявление в структурно, функционално отношение и като персонална независимост на отделните магистрати.

2.1. Разпоредбите на чл. 117, ал. 2 и ал. 3 от КРБ регламентират и гарантират **функционалната независимост на съдебната власт** („Съдебната власт е независима, има самостоятелен бюджет и при осъществяване на своите функции съдиите, съдебните заседатели, прокурорите и следователите се подчиняват само на закона“). Този принцип включва следните гаранции (стандарт), заложи в основния закон и в останалите норми от обективното право:

(1) Съдебната власт като структура, функции, бюджет е самостоятелна и извън другите държавни органи и власти. В ЗСВ изрично е посочено, че съдебната власт е независима държавна власт, която защитава правата и законните интереси на гражданите, юридическите лица и държавата, а правосъдието се осъществява в името на народа, като съдиите са безпристрастни и при постановяване на съдебните актове се основават на закона и на събраните по делото доказателства (чл. 1а, чл. 2, чл. 3 и чл. 4 от ЗСВ);

(2) *Гарантирането на бюджетната независимост на съдебната власт и достойното заплащане на труда на магистратите* (чл. 117, ал. 3 от

КРБ) е основата на стандартите за независимост на съдиите и съдебната власт от останалите две власти. В Глава втора, Раздел II от ЗСВ, при определяне на правомощията на ВСС е посочена финансовата независимост на съдебната власт и на магистратите, чрез разпоредбата на чл. 30, според която ВСС „приема проекта на бюджета на съдебната власт“, „управлява имотите на съдебната власт“ и „определя възнагажденията на съдиите, прокурорите и следователите“.

В Глава деветнадесета от ЗСВ (чл. 365 от ЗСВ) е посочено, че Пленумът на ВСС организира изпълнението на бюджета на съдебната власт чрез Инспектората към Висшия съдебен съвет (ИВСС), Върховния касационен съд (ВКС), Върховния административен съд (ВАС), съдилищата, главния прокурор и Националния институт на правосъдието (НИП);

(3) Съгласно Раздел IV, Глава двадесета от ЗСВ, Пленумът на Висшия съдебен съвет организира управлението на имуществото на съдебната власт и разпределя ползването на недвижимите имоти, предоставени на съдебната власт, между отделните нейни органи, като възлага стопанисването им на административните им ръководители. Предназначението на недвижимите имоти, предоставени за нуждите на съдебната власт, не може да се променя без съгласието на органите на съдебната власт;

(4) При упражняване съдебната власт съдиите, прокурорите и следователите са независими и се подчиняват само на закона - принцип на решаване делата и преписките по вътрешно убеждение; те са политически неутрални (чл. 6 от ЗСВ); прилагат законите точно и еднакво спрямо всички лица и случаите, за които се отнасят (чл. 8 от ЗСВ); законът гарантира право на справедлив процес в разумен срок (чл. 7 от ЗСВ); публичността на изслушванията в смисъла, заложен в чл. 6 от ЕКПЧ, защитава страните по делото срещу тайно правораздаване без обществен контрол и традиционно се възприема като единствен начин за връзка между съдилищата и широката общественост, като отрежда активна роля на органите на съдебна власт по информиране на гражданите - истинска гаранция за независимостта на съдебната система;

(5) Магистратите се различават единствено според естеството на своите функции;

(6) Принципът на непристрастност – правораздаването е основано само на закона и на изконните човешки права;

(7) Съдиите не трябва да попадат в ситуации, при които тяхната независимост е поставяна под въпрос, поради което действат национални правила за несъвместимост (чл. 195 - чл. 195б от ЗСВ) на съдийския пост с други функции. Регламентирани са конкретни ограничения за политически, стопански, търговски дейности;

(8) Основанията за отвод в Гражданско-процесуалния кодекс, Административно-процесуалния закон и Наказателно-процесуалния кодекс (чл. 22 ГПК, чл. 29 НПК, чл. 144 АПК, вр. чл. 22 ГПК) са съществен компонент на съдийската независимост и безпристрастност;

(9) Разпределението на делата между съдиите се извършва по реда на случайния подбор, въз основа на предварително установени от закона критерии за обективно и прозрачно разпределение (чл. 9 от ЗСВ);

(10) Принципът на върховенството на закона е възприет в системата на инстанционното обжалване като единствен способ за ревизия на съдебните решения, както и в окончателността на влезлите в сила съдебни актове при решаването на правните спорове и тяхната непререшаемост, освен в изрично и изчерпателно определените в закона случаи за възобновяване на дела;

(11) Актовете на съдилища подлежат на публично оповестяване при спазване изискванията на Закона за защита на личните данни и на Закона за защита на класифицираната информация (чл. 64 от ЗСВ);

(12) В чл. 124 и чл. 125 от КРБ, и в устройствения закон на съдебната власт се предвиждат правомощия на Общите събрания на колегиите на ВКС и ВАС да приемат тълкувателни решения, както и възможността да се приемат съвместни тълкувателни постановления за точно и еднакво приложение на закона, при прояви на противоречива или неправилна практика по неговото тълкуване и прилагане;

2.2. Съгласно чл. 129, ал. 1 от КРБ - разпоредба относима към **структурната независимост** на съдебната власт, „съдиите се назначават, повишават, понижават, преместват и освобождават от длъжност от Съдийската колегия на Висшия съдебен съвет“.

Методът за гарантиране на този принцип е осъществим чрез създаването на независим орган, какъвто е ВСС, действащ при обективни критерии и имащ решаващи функции при назначаване, повишаване и преместване на съдиите.

(1) Конституцията на Република България (чл. 130 – чл. 130б) регламентира състава, структурата, правомощията и дейността на ВСС, като нормата на чл. 133 от КРБ изрично предписва, че „организацията и дейността на ВСС, на съдилищата, на прокурорските и на следствените органи, статутът на съдиите, прокурорите и следователите, условията и редът за назначаване и освобождаване от длъжност на съдиите, съдебните заседатели, прокурорите и следователите, както и за осъществяване на тяхната отговорност, се уреждат със закон“.

В устройствения закон на съдебната власт (чл. 16 от ЗСВ) също е посочено, че „Висшият съдебен съвет представлява съдебната власт, осигурява и отстоява независимостта ѝ, определя състава и организацията на работата на съдилищата, прокуратурите и следствените органи и обезпечава финансово и технически тяхната дейност, без да се намесва в нейното осъществяване“;

(2) Конституционна гаранция за провеждане на ключовия принцип за обективна независимост на съдебната власт е вложена в устройството на органа, който взема решенията за подбора, кариерата и организацията на работата на органите на съдебната власт. Този орган е независим от изпълнителната власт. За отстояване на неговата независимост от политическата власт, в КРБ (чл. 130) и в ЗСВ (чл. 16, ал. 2 - ал. 4) са очертани структурата, условията и редът за избор на неговите членове. Съставът и структурата на ВСС, както и съотношението при избора на членовете му от магистратската и парламентарната квота целят да осигурят в най-голяма степен самостоятелност при вземане на решения, съобразно спецификата в дейността на съдиите, прокурорите и следователите. Форма на самоуправление е предвиденият в Раздел I „а“, Глава втора от ЗСВ, пряк избор на членовете на ВСС от съдиите, прокурорите и следователите чрез провеждане на общи събрания и прилагане на принципа „един магистрат, един глас“, включително възможността за електронно дистанционно гласуване. Гаранция за широката легитимност на народния вот при избора на членовете на ВСС от парламентарната квота, е въведеното от КРБ като минимум изискване, квалифицирано мнозинство от две трети от гласовете на народните представители за успешен избор. Законът за съдебната власт доразвива и конституционно определените състав и правомощия на членовете на ВСС, според разпределението им в Съдийската и Прокурорската колегии, като чрез общото им участие в Пленума на ВСС, законодателят цели балансиране между влиянието на политическата и професионалната квота при вземане на решения за съдебната власт;

(3) Израз на идеята за самоуправление са разпоредбите, свързани със статута на Комисиите по атестирането и конкурсите, в чийто състав освен членове на съответната Колегия, участват и действащи магистрати, избрани от Пленумите на ВКС и ВАС, и Общите събрания на прокурорите от ВКП, ВАП и НСлС;

(4) Законът възлага на ВСС и правото да прави предложение до президента на Република България за назначаване и освобождаване на председателя на Върховния касационен съд, председателя на Върховния административен съд и на главния прокурор (чл. 30, ал. 2, т. 6 от ЗСВ);

(5) Съдийската колегия и Прокурорската колегия осъществяват поотделно и в съответствие с професионалната си насоченост правомощия по назначаване, освобождаване от длъжност, и кариерно израстване на магистратите, като водят и съхраняват кадрово дело за всеки от тях; провеждат атестационни процедури; осъществяват дисциплинарна дейност; назначават с мотивирано решение и освобождават административните ръководители и техните заместници; решават въпроси за организацията и дейността на съответните органи на съдебна власт; правят предложения до Пленума на ВСС за определяне на броя на съдебните райони и седалищата на районните, окръжните, административните и апелативните съдилища и съответните прокуратури; за определяне броя на съдиите, прокурорите и следователите във всички съдилища, прокуратури и следствени отдели; организират и провеждат конкурсите за съответните длъжности; организират професионалната квалификация на магистратите, както и участието им в международното правно сътрудничество.

Съдийската колегия има правомощия да прекратява командироването на съдия в друг орган на съдебната власт от този, в който заема по щат съответната съдийска длъжност, когато при командироването има нарушения на условията и реда, предвидени в този закон, или при възникнала необходимост за кадровото обезпечаване работата на органа на съдебната власт, от който съдията е командирован.

2.3. Гаранции за лична независимост на отделните магистрати в органите на съдебната власт.

(1) Разпоредбата на чл. 155 от ЗСВ императивно потвърждава конституционно прогласения принцип за ***независимост на съдията, чрез полагането на клетва***, с която декларира изпълнение на задълженията си по

съвест и вътрешно убеждение, безпристрастно, обективно и справедливо, като пази тайната на съвещанието;

(2) Форма за гарантиране на независимостта на магистратите е законовото им задължение за деклариране на имуществото и възможността ИВСС да извършва проверки за почтеност и конфликт на интереси на съдии, на имуществени декларации, както и за установяване на действия, които накърняват престижа на съдебната власт, и такива, свързани с нарушаване на независимостта на съдиите, прокурорите и следователите;

(3) Израз на съдийското самоуправление са разпоредбите на ЗСВ, които определят *правомощията на Общите събрания на съдиите*, сред които анализиране и обобщаване на практиката на съда; издигане на кандидатури и изслушване на кандидатите за административни ръководители; изразяване на становища по предложенията за назначаване на заместник-председатели на съда, при определяне на броя и съставите на отделенията и тяхната специализация по материя; изразяване на становища по законопроекти, отнасящи се до дейността на съдилищата; мнения по искания за приемане на тълкувателни решения и постановления; правила за определяне на натовареността на председателя и ръководния екип на съда и други. Общите събрания на окръжните и апелативните съдилища разглеждат периодично състоянието на престъпността и другите правонарушения и обобщават опита на съответните съдилища в техния съдебен район;

(4) Водещ при назначенията в органите на съдебната власт, осъществявани от независимия кадрови орган, е принципът на конкурсното начало, развит в обективното право (Глава девета, чл. 160 - чл. 175, чл. 176 - чл. 194г от ЗСВ, Наредба № 1 от 09.02.2017 г. за конкурсите за магистрати и за избор на административни ръководители в органите на съдебната власт, обн. ДВ, бр. 17/2017 г.) чрез правила, според които: всички решения относно назначаването и професионалната кариера на съдиите са основани на конкурсни процедури като се прилагат обективни критерии за оценка на правната им подготовка, квалификация и постижения в професията; постиженията в правната квалификация се обективират чрез института на атестирането (чл. 196 - чл. 209б от ЗСВ, Наредба № 2 от 23.02.2017 г. за показателите, методиката и реда за атестиране на съдия, председател и заместник председател на съд, обн. ДВ, бр. 21/2017г.);

(5) С навършване на петгодишен стаж като съдия и след атестиране с положителна оценка от атестацията, с решение на Съдийската колегия съдиите **придобиват статут на несменяемост** – чл. 129, ал. 2 от КРБ, чл. 196, т. 2, чл. 197, ал. 3 от ЗСВ;

(6) Независимостта на съдията е гарантирана и чрез установяване на **принципа на постоянност и непрекъснатост на назначението на магистратите**, до тяхното пенсиониране или до възникването на императивно посочени обстоятелства, съдържащи несъвместимост с упражняването на правораздавателната функция;

(7) Основният закон в разпоредбата на чл. 132 осигурява и **функционален имунитет на съдиите**, които при осъществяване на съдебната власт не носят наказателна и гражданска отговорност за своите служебни действия и за постановените актове, освен ако извършеното е умишлено престъпление от общ характер;

(8) Гаранции за обективната независимост на магистратите се съдържат и в уредбата на дисциплинарните процедури за налагане на дисциплинарни наказания (чл. 307 - чл. 328 от ЗСВ) за нарушения или неизпълнение на магистратските задължения, които визират предварително регламентирани условия и ред за провеждане, и съдържат пълен набор от правила за защита срещу неправилни решения на дисциплинарно-наказващия орган.

2.4. Разпоредби в националното законодателство, очертаващи взаимовръзка на обективната независимост на съдебната власт и отчетността

(1) ВСС изготвя годишен доклад за независимостта и прозрачността на дейността на съдебната власт и на собствената си дейност. Проява на отчетността на съдебната власт пред законодателната власт е ежегодното представяне в Народното събрание на годишния доклад за дейността на Инспектората към Висшия съдебен съвет и годишните доклади на Върховния касационен съд, на Върховния административен съд и на главния прокурор; изготвянето на ежегодни доклади от съдилищата, които се публикуват на съответните интернет страници (чл. 30, ал. 2, т. 11 от ЗСВ);

(2) В изпълнение на чл. 360в от ЗСВ, Пленумът на Висшия съдебен съвет след съгласуване с министъра на правосъдието изгражда и поддържа ***Единен портал за електронно правосъдие***;

(3) Взаимодействието между съдебната власт и изпълнителната власт се осъществява чрез министъра на правосъдието и администрацията на Министерство на правосъдието (чл. 368 от ЗСВ).

II. Рискове за независимостта на съдебната власт и критериите, при които се счита, че авторитетът и независимостта на магистратите са накърнени

1. Идентифициране на рисковете за независимостта на съдебната власт

Потенциални рисковете за накърняване независимостта на съдебната власт могат да възникнат в различни сфери на обществените отношения и тяхната регулация, в областта на взаимодействие между съдебната власт и държавната политика, законодателната уредба, нивото на обществено доверие (очаквания, социална промяна, устойчивост на съдебната реформа).

Основните рискове в областта на независимостта могат да се диференцират по отношение на обективната и субективната независимост на съдебната власт. Рисковете при обективната независимост са свързани с незначитане на формалните гаранции, регламентирани в закона, и в този смисъл потенциалните нарушители и форми на въздействие могат да бъдат установени и посочени. По-сложно е дефинирането на рисковете при субективната независимост, която се концентрира върху възприятието на обществото за съдиите като цяло и върху отделния магистрат.

Въпреки конституционните гаранции за произнасяне на съдията по вътрешно убеждение и в съответствие със закона, винаги съществува риск съдията да не се отведе от делото, като по този начин постави под съмнение своята безпристрастност и професионална компетентност. Обратната ситуация предполага пък съответна възможност за наличие на механизъм, чрез който страните по делото да влияят при определяне на

съдията-докладчик и на съдебния състав. Спазвайки моралните норми и Кодекса за етично поведение на българските магистрати, съдията не следва да създава подозрения, че преценката му се влияе от статута на страните, медиен и обществен натиск, публичния отзвук от съдебния процес или друг опит за въздействие. Сред най-сериозните рискове, компрометиращи независимостта, са нерегламентираните контакти и облаги, които често ескалират във внушения за корупция на съдията и съдебната власт.

1.1. Рискове, които засягат обективната независимост на съдебната власт като цяло

(1) Независимостта на съдебната власт в държавата е подценявана или игнорирана от законодателната и изпълнителната власт;

(2) Опити за влияние върху членове на ВСС, съда и съдебния процес от представители на законодателната и изпълнителната власт, други държавни органи, местни власти и публични личности от непарламентарно представени политически партии и организации;

(3) Липса на ясно декларирана държавна политика по отношение на съдебната власт и нейното реформиране, чрез която да се преодолеят настоящите дефицити както в областта на законодателството, така и по отношение на общественото доверие (несъответствие между обществените очаквания и наказателната политика, регулирането на гражданските и търговските отношения, противоречива съдебна практика и т. н.);

(4) Липса на законов регламент, чрез който съдиите да бъдат ангажирани с развитието на правната система и съдебната реформа;

(5) Липса на законодателна инициатива от страна на ВСС;

(6) Въздействие върху организационната автономност на съдебната власт и съдилищата, както и по отношение на самоуправлението на съдилищата чрез общите събрания на съдиите;

(7) Финансова политика, насочена към рестрикции на бюджета на съдебната власт;

(8) Липса на ясни и прозрачни процедури за назначаване и кариерно развитие на съдиите, избор на административни ръководители и предсрочно прекратяване на мандата им;

(9) Занижаване на изискванията към председателите на върховните съдилища и членовете на ВСС като пазители на основните принципи и ценности, приложими към всички съдии - независимост, безпристрастност, ефективно администриране на съда;

(10) Провеждане на негативни кампании спрямо Висшия съдебен съвет, съдебната власт и отделни съдии от обществени структури и организации, опити за компрометиране на легитимността на съдебната власт и засягане на конституционно определената независимост на съда;

(11) Изказвания или коментари по отношение на съдебни актове при висящ процес или на постановени присъди и решения, от представители на изпълнителната и/или законодателната власт, които съдържат необоснована и неаргументирана критика, неверни фактическите твърдения, манипулативни внушения, засягащи независимостта или общественото доверие в съдебната система;

(12) Неадекватна комуникационна политика за ограничаване на всяка възможност, при която публични реакции и атаки могат да се провокират от председателите на върховните съдилища или членове на ВСС.

1.2. Рискове, които засягат обективната независимост на съдията

(1) Политиката на ВСС по отношение на назначаването, освобождаването, атестирането, кариерното развитие, дисциплинарната отговорност и поощряването на съдиите;

(2) Накърняване на функционалния имунитет и статута на съдиите;

(3) Недостатъчни инвестиции в съдебната власт, съдилищата и съдебните структури;

(4) Недостиг на персонал и административна помощ за съдии;

(5) Дефицити в работата на съдебните заседатели – неразбиране на ролята им в съдебния процес от обществото, опасност от въздействие върху тях чрез механизма за избиране на съдебни заседатели от общинските съвети, неангажираност на съда с тяхната правна грамотност и подготовка за съдебно заседание;

(6) Нарастване сложността на делата и натовареността на съдиите;

(7) Дисциплинарната практика като форма на натиск – нарастване броя на нецелесъобразни дисциплинарни производства, заведени срещу съдии (неоправдани дисциплинарни производства, целящи възпиране на съдията от независимо вземане на решение по вътрешно убеждение);

(8) Липсата на механизми, чрез които се гарантира отчетността на съдебната власт пред обществото;

(9) Упражняване на пряк или косвен натиск върху отделни съдии от страна на законодателната и изпълнителната власт, други държавни органи, местни власти и публични личности от непарламентарно представени политически партии и организации;

(10) Различни форми на обществен и медиен натиск, които оказват влияние върху дейността на съда, ръководството на съответния съд или съдия, както и на колегите им в случаи, когато делото подлежи на инстанционен контрол. Отразяването в медиите на дела, които са във фаза на разследване или в съдебна зала, може да придобие характер на нападателна намеса и да окаже непозволено влияние и натиск върху съдиите, съдебните заседатели и прокурорите, които са натоварени с делото. Медийните кампании по теми, относно правни въпроси и техният социален отзвук могат да накарат съдиите, макар и подсъзнателно, да поемат в посока на най-малкото обществено и медийно съпротивление;

(11) Лични обиди, внушения и манипулации, които включват поставяне под въпрос на професионалната компетентност на съдия, приписване на осъдително поведение на магистрат, като например лъжа, умишлено изопачаване на реалността или изготвяне на неверни доклади, или квалифициране на съдия с уронващи репутацията изрази;

(12) Неправомерно въздействие от страна на криминално проявени лица и представители на организираната престъпност;

(13) Недопустимо влияние от страна на административни ръководители и съдии от горестоящи инстанции;

(14) Вътрешен натиск от членове на ВСС върху съдиите или между съдиите от различни инстанции;

(15) Липса на механизъм за сезиране на Съдийската колегия на ВСС, ВСС или друг орган в случаи на заплаха/засягане на независимостта на

съдията от частни лица, публични личности, политици, медии и други (процедура, проверка, мерки);

(16) Липса на адекватна реакция от страна на административния ръководител, Общото събрание, Съдийската колегия или Пленума на ВСС, при всеки случай на засягане на независимостта на съдебната власт;

(17) Преобладаващото сред съдиите мнение, че е неуместно да говорят пред медии по собствените си дела или като цяло. Често те не са в състояние да комуникират ефективно или липсва разбиране в пресата, съответно обективно отразен коментар относно сложни правни въпроси;

(18) Нецелесъобразна близост между съдии и представители на законодателната и изпълнителна власт, включително и случаи на така нареченото "телефонно правосъдие";

(19) Увеличение на необосновани жалби лично срещу съдии, конкретни съдебни решения и съдебната власт.

1.3. Рискове върху вътрешната независимост на съдебната власт, съд и съдията

(1) Ниско обществено доверие към съдебната власт и съда;

(2) Нагласи сред различни обществени групи (икономически, етнически, социални групи) за зависимост в съдебната система;

(3) Независимостта, според възприятията на самите съдии;

(4) Тенденциозно представяне на информация за съда (съдия) съдебен процес или действия, които изразяват неуважение, несъобразяване или отхвърляне на съдебните актове, освен при обективизиране на намерение за обжалване;

(5) Неуспехът на усилията за повишаване на доверието към съдебната власт създава сред обществото усещане за дистанцираност и капсулираност на съдиите. Макар това възприятие често да е далеч от реалността, то се повтаря в медиите, тъй като съдиите не могат да се защитават, когато са предмет на публична атака или критика. Медиите често атакуват съдебни решения, подкрепят популистки становища и когато политиците се присъединяват към тях, се засилва неблагоприятното влияние върху общественото доверие в съдебната система;

(6) Корупцията в съдебната власт, било то реална или въображаема, е най-важният фактор, който подкопава както независимостта на съдебната власт, така и върховенството на закона;

(7) Публикуване на информация за личния живот на съдии и техните приятели, и семейства във Facebook, Twitter, Instagram и други подобни социални мрежи, тъй като желаещите да атакуват магистрат или съдебно решение, могат да се възползват неправомерно от нея.

2. Критерии, при които се счита, че авторитетът на съдебната власт е накърнен и форми на засягане на независимостта на магистратите

2.1. Критерии, при които се счита, че авторитетът на съдебната власт е накърнен

Вложеното съдържание при дефиниране на понятието „независимост на съдебната власт“ и нейните елементи, предпоставя критериите, при които се приема, че имиджът на съдебната система е увреден и очертава възможните проявления на нарушаване на структурната, функционална и лична независимост.

Актове, действия и изявления на представители на държавни органи, обществени организации и медии, насочени срещу конституционно установения и гарантиран модел на управление, финансиране и дейност на съдебната власт; срещу нормативно регламентирания статут на магистратите и възложената им от закона компетентност, съставляват накърняване и ограничаване на независимостта на съдебната власт. Форма на неправомерна намеса са и публикации, изказвания на политици и обществени дейци, мнения на граждани, чрез които се упражнява натиск върху съдии във връзка с постановяване на съдебен акт по висящ (незавършил) процес; отправят се лични нападки, обидни думи и клеветнически твърдения срещу тях, или се провокира и организира кампания, увреждаща и застрашаваща живота, здравето и доброто им име.

2.1.2. Разделение на властите

Съдебната власт е един от трите равнопоставени стълба в демократичната държава, основана на разделението на властите. Никоя от трите власти не действа в свой интерес, а в интерес на обществото.

Отговорност на законодателната власт е да създаде правната рамка на развитие на обществото; изпълнителната власт да отговаря за управлението му в съответствие с правната рамка, а функцията на съдебната власт е да се произнася по въпросите, стоящи между обществото и държавата, както и между самите членове на обществото. Съдиите трябва да бъдат независими от другите държавни органи. Идеята за разделение на властите придобива все по-голямо значение и в съдебната практика на ЕСПЧ, според която “съдебната организация в едно демократично общество не трябва да зависи от преценката на изпълнителната власт, а да се регулира със закони“. Правосъдието има за цел да разрешава спорове, като чрез решенията, които постановява, съдебната власт играе нормативна и образователна роля, давайки на гражданите сигурност при прилагането на правото. Отделните съдии и съдебната власт се отчитат пред конкретните страни в съдебните процеси с качеството и ефективността на своите актове; а пред другите две власти и обществото чрез организацията и резултатите от работата си, в изпълнение на основните цели, заложили в Конституцията и законите на страната – защитата на правата и законните интереси на гражданите, юридическите лица и държавата. Съдебната власт трябва да поеме отговорност пред гражданското общество, на което е в услуга. Ето защо критиката към съдебната власт и към отделни нейни представители трябва да се разглежда като част от демократичния процес. Ако обаче съдебната независимост или способността на съдебната власт да упражнява конституционната си роля са поставени под заплаха или са обект на нападки, тя трябва без съмнение да отстоява позициите си, защото от основно значение е да се създаде доверие и да има признание за нейната независимост по отношение на начина, по който тя функционира. Принципът на разделение на държавните власти изисква съдебната власт да бъде възприемана като независима от изпълнителната и законодателната власт, без оглед на това дали се възприема като субект или в нейното индивидуално членство. Независимостта на съдебната власт е важна за провеждането на справедлив процес, за решаване на спорове, за зачитане на решенията и за това, че може да се налага съдиите да решават спорове между органи на държавна власт и дадено лице или широката общественост. Връзката между съдебната власт, законодателната, и изпълнителна власти трябва да бъде взаимно уважавана, като всеки признава компетентностите и отговорностите на другите.

2.1.3. Свобода на словото и независимост на съдебната власт

При охраняване на своята независимост, съдебната власт съобразява ролята на медиите да информират обществото и зачита свободата на словото. Свободата на изразяване на мнения съставлява един от основополагащите принципи на демократичното общество, едно от основните условия за неговия прогрес и за развитието на всеки човек. Член 10, ал. 1 от ЕКПЧ, която е част от обективното ни право, гарантира не само правото да се предава, но и правото да се получава безпрепятствено информация и идеи, без вмешателството на държавните власти. Тази свобода е приложима не само по отношение на „информация“ или „идеи“, които са приемат благосклонно и акцентират на правилността на определени актове и действия, очертават заслуги; считат се за безобидни по съдържание или не заслужават внимание; но и спрямо такива, които са шокиращи и разстройват държавата или обществото. Такива са изискванията на плурализма, толерантността и широтата на мислене, без които не може да съществува едно демократично общество.

Очертаното право обаче няма абсолютен характер, с него не може да се злоупотребява. Същото не следва да се упражнява по начин, който накърнява права или законни интереси на други, уронва авторитета на съдебната система. Трябва да се вземе под внимание специалната роля на съдийското съсловие в обществото. Като гарант на правосъдието - основна ценност на една правова държава, то трябва да се ползва с доверието на гражданите, ако искаме да изпълнява своите функции.

Следователно е нужно доверието към съдиите да бъде защитавано от разрушителни и злостни атаки, които в основата си са несъстоятелни. Безспорно е, че работещите в медиите са напълно свободни да решават какви новини да представят на вниманието на обществеността. Не бива да се правят опити да се пречи на медиите да критикуват организацията или функционирането на правосъдната система, всяко действие, свързано с професионалната дейност на магистрат, която е публична по своя характер или постановен съдебен акт, включително при съпровождане на направените коментари със снимки на съдията в съдебната зала или на работното място, без значение дали той е съгласен. Правосъдната система трябва да приеме ролята на медиите, които като външни наблюдатели биха могли да посочат недостатъците и да дадат конструктивен принос за подобряване на методите на работа на съдилищата и за подобряване на качеството на предоставяните услуги. Изпълнявайки своя обществен дълг, медиите не следва да нарушават

обаче личните права на магистратите и на гражданите (право на личен живот, репутация, достойнство или лична тайна), увреждайки доброто им име, или да поставят под съмнение презумпцията за невинност.

За да се предпази съдебното производство от неправомерно влияние, трябва да се обсъди и приложението на принципа *sub judice*, който трябва да бъде внимателно дефиниран, така че да се постигне баланс между необходимостта да се защити съдебният процес, от една страна, а от друга - свободата на пресата и откритата дискусия по въпроси от обществен интерес. Наличието на висящо дело е пример за формално правило, при което следва да се елиминира или намали медийния и обществен натиск. То налага забрана върху публични и частни обсъждания на правилния резултат от съдебни дела, които са в процес на вземане на решение. В коментирания аспект трябва да се прави строго и прецизно разграничение между факти и оценъчни съждения. Наличието на факти може да бъде демонстрирано, докато истинността на оценката не подлежи на доказване, като относно *оценката* ограничителното изискване не може да бъде удовлетворено и е посегателство срещу свободата на мненията.

Това е обективизирано и в Конституцията на Република България. Правото да се търси, получава и разпространява информация в демократичното общество е конституционно закрепено в разпоредбите на чл. 39 - чл. 41 от Конституцията. То принадлежи на всеки и защитава както интереса на личността, така и интереса на обществото да бъдат информирани, и се отнася и за печата, и за другите средства за масова информация. Тези права гарантират възможността на всеки индивид да се информира за заобикалящата го действителност, а на обществото - условия за неговото съществуване и развитие, в съответствие със създаденото вследствие свободната размяна на мнения обществено мнение. Посочените права се определят като същностни за индивидуалното и общественото развитие, защото стоят в основата на демократичния процес и съдействат за неговото функциониране.

Прокламирането на тези права от Конституцията и тяхното пълноценно упражняване е във връзка с редица други основни права на личността и конституционни принципи, каквито са защитата на националната сигурност, запазване на обществения ред и превенция на престъпността, защита на здравето и морала, честта и достойнството на човешката личност, запазване на тайната и правото на личен живот (чл. 39, ал. 2, чл. 40, ал. 2 и чл. 41, ал. 1 и ал. 2 от КРБ). Практиката на

Конституционния съд по прилагането на цитираните норми налага ограничението, че правото на свободно изразяване не може да бъде използвано и за уронване авторитета на правосъдието. В този кръг на защитима ценност - „поддържането на авторитета и безпристрастността на правосъдието“ е предвидената намеса на държавата в случаите на преднамереното му накърняване. Това ограничение има за цел авторитетът и независимостта на правосъдието да бъдат предпазени от злоупоставяне и засягане чрез публикации и други действия, чрез които би се попречило на правилното и законосъобразно решаване на правните спорове.

Следователно, установената и гарантирана от разпоредбите на ЕКЗПЧС и КРБ свобода на словото, задължава държавата да се въздържа от намеса при упражняването ѝ, като органите на законодателната, изпълнителната и съдебната власт са длъжни да държат сметка за високата обществена значимост на правото да се изразява мнение, на свободата на средствата за масова информация и на правото на информация. Ограниченията, на които тези права могат да бъдат подлагани, следва да се прилагат изключително и само за да осигурят защита на конкуриращ се общественозначим интерес, като ограничителната мярка трябва да бъде пропорционална (съразмерна) с характера на охранявания интерес.

Общите принципи, дали намесата в упражняването на правото на свобода на изразяване е „необходима в едно демократично общество“ по смисъла на чл. 10, ал. 2 от Конвенцията и чл. 39 - 41 от КРБ, са добре установени и в практиката на Европейския съд в Страсбург, Конституционния съд на България и националните съдилища, като в решенията по дела Тавареш де Алмейда Фернандеш и Алмейда Фернандеш срещу Португалия, Бедат срещу Швейцария и Пентикайнен срещу Финландия², и решение № 7/ 04.06.1996 г., по к. д. № 1/96 г., решение № 20/14.07.1998 г. по к. д. № 16/98 г. и решение № 4/26.03.2012 г. по к. д. № 14/2011 г. са обобщени:

- Журналистическата свобода обхваща евентуално *преувеличаване* или дори *провокация* (вж. вж. Прагер и Обершлик/Prager и Oberschlick).
- Чл. 10 няма указания за ограничаване на политическото слово или за дебатите по въпроси от обществен интерес (виж Морис срещу Франция 2015 г./Morice v. France 2015 г., с по-нататъшни препратки). *Висока*

---

²Tavares de Almeida Fernandes and Almeida Fernandes v. Portugal, Bédat v. Switzerland и Pentikäinen v. Finland)

степен на защита на свободата на изразяване обикновено се предоставя, когато се засяга въпрос от обществен интерес, какъвто е случаят по-специално с функционирането на съдебната система (пак там).

- Съдът винаги е правил разграничение между твърдения за факти, от една страна, и оценки. Съществуването на факти може да се докаже, истинността на оценките – не. Ако обаче дадено твърдение представлява оценка, пропорционалността на намесата зависи от това дали има *достатъчна фактическа основа* за оспорваното твърдение: ако не, тази оценка може да се окаже прекомерна (вж. Линдон, Очаковски-Лоран/Lindon, Otchakovsky - Laurens и др. срещу Франция).
- Защитата, предоставена от чл. 10 на журналисти във връзка с въпроси от обществен интерес, е подчинена на условието *те да действат добросъвестно* и да предоставят точна и надеждна информация в съответствие с етиката на журналистиката (виж Божков срещу България 2011 г.). В ситуации, в които има твърдение за факт без достатъчно доказателства, но журналистът обсъжда въпрос от истински обществен интерес – се проверява дали журналистът е действал професионално и добросъвестно (Касабова срещу България).
- „Съдилищата-гаранти на правосъдието, чиято роля в държавата, базирана на върховенството на закона, е съществена - *трябва да се ползват с доверието на обществото*, поради което те трябва да бъдат защитавани от *неоснователни разрушителни атаки*, особено с оглед на факта, че съдиите са длъжни да бъдат дискретни, което не им позволява да отговарят на всички критики срещу тях.“ (Де Хаес и Хейсълс срещу Белгия/De Haes et Gijssels v. Belgique).
- Съдът проверява дали е постигнат *справедлив баланс между защитата на свободата на изразяване и защитата на доброто име* на засегнатите (човешката чест и достойнство, личната тайна и правото на личен живот, репутацията и презумпцията за невинност). („Аксел Шпрингер“ АД срещу Германия и Фон Хановер срещу Германия/Axel Springer AG v Germany и Von Hannover v Germany).
- Високата отговорност на съдиите предполага и необходимостта от създаване на висок праг на търпимост към критични мнения и коментари, така както се очаква и от всеки представител на властите. От гледна точка на ценността на правото да се изразява мнение за свободата на политическия дебат като част от публична дискусия, изказванията, които засягат дейността на държавните органи или

съставляват критика на политически фигури, правителството, магистрати, държавни служители, заслужават по интензивна защита.

- *Естеството и тежестта на наложените санкции* са също фактори, които трябва да бъдат взети предвид при оценката на пропорционалността на намесата. „Законът следва да предвижда санкции за лицата, целящи да окажат влияние на съдиите по неподобаващ начин“ (Раздел II, т. 14 от Препоръка СМ/Rec(2010)12 на Комитета на министрите до държавите-членки от 17.11.2010 г. относно съдиите: независимост, ефективност и отговорности). Прилаганото средство по българското национално право е наказателна отговорност, при предвидени в НК съразмерни санкции за престъпленията - издаване на чужда тайна - чл. 145 НК, обида - чл. 146 НК и клевета - чл. 147 НК, както и присъждане на обезщетение за причинени имуществени и неимуществени вреди в рамките на инициирани от засегнатите и проведени пред съд граждански производства.
- Необходимо е да се вземат предвид *обстоятелствата и цялостният контекст*, в който са били направени съответните изявления (вж. Морис/Morice, § 162).

2.2. Основни форми на засягане независимостта на съдебната власт и магистратите

2.2.1. От законодателна и изпълнителна власт

(1) Законопроекти, актове, доклади, анализи и становища на органите на законодателната и изпълнителна власт, чрез които се засягат функционирането на съдилищата и съдиите – структура на управление; финансиране на съдебната власт и разпределение на ресурсите по отношение бюджета на съдебната власт; несменяемост, функционален имунитет и непрехвърляемост на съдиите; условия и ред за избор, назначаване, оценка и дисциплинарни мерки, гарантиращи кариерно развитие на магистратите според заслугите им, тяхната квалификация, почтеност и компетентност;

(2) Публични изказвания на представители на законодателната и изпълнителна власт, с които се оказва натиск върху съдии по неприключил пред съответната инстанция процес, преди да е обявен съдебния акт; в нарушение на презумпцията за невиновност по наказателни дела (изразяване на убеждение или схващане, че засегнатото лице е виновно); или съдържащи обсъждане на доказателства, събрани от съда в хода на висящо производство

и оценка на постановления съдебен акт, при липса на очертани фактически твърдения или при погрешно посочена фактическа обстановка;

(3) Внушения от политици и обществени дейци за неправилно функциониране на съдебната система, за некомпетентност, зависимост, пристрастност, непочтеност на магистратите и налични корупционни практики, при отсъстващи конкретно установени факти и доказани обстоятелства; неоснователни нападки и необосновани критики към дейността на съда или съдия;

(4) Мълчаливо одобрение и/или подкрепа от представители на законодателната и изпълнителната власт, и от публични личности на агресия, радикални, силови и незаконни атаки срещу съдебната власт. Подобни действия срещу съдебната власт представляват недопустимо накърняване на независимостта на магистратите, компрометират авторитета на съдебната власт и са абсолютно неприемливи;

(5) Всяка форма на сплашване и тормоз, възпрепятстване и намеса в работата на съда и съдията, чрез упражняване на властнически правомощия и чрез злоупотреба с власт и влияние;

(6) Поведение от страна на държавен орган, което включва умишлен опит за предотвратяване на изпълнението на окончателно и подлежащо на изпълнение съдебно решение. Подобен акт на изпълнителната и законодателна власт на държавата не може да бъде обяснен със законен обществен интерес. Това неминуемо подкопава доверието и авторитета на съдебната власт, и застрашава нейната ефективност - фактори, които са от изключително значение от гледна точка на основните принципи, заложиени в Конвенцията;

(7) Обидни думи, клеветнически твърдения и вербални нападки, засягащи правото на личен живот на съдията и неговите близки.

2.2.2. От медиите

(1) Статии, анализи, становища и коментари, чрез които се цели формиране на нагласи за функционирането на съдилищата, в ущърб или вреда на обществения интерес; компрометиране на професионалната чест, доброто име на магистрата и уронване авторитета на съдебната власт;

(2) Публикации, интервюта, телевизионни и радиопредавания, чрез които се упражнява неправомерно въздействие върху магистрати по висящ процес, преди да е обявен съдебния акт; нечитащи презумпцията за невинност по наказателни дела; или сочещи на коментар и оценка на фактически данни по неприключило производство и на съдебен акт, при произволно очертани и недостоверни обстоятелства;

(3) Внушения, основаващи се на невярна или непроверена информация за некомпетентност в работата на съда по висящо производство и за постановяване на неправилни съдебни актове, поради зависимост, пристрастност, непрофесионализъм на съдията или корупционни практики;

(4) Моделиране на общественото мнение с неверни твърдения, че съдията чрез своите актове и действия провокира обществени нагласи, които застрашават сигурността на страните и участниците в процеса, в това число свидетели, жертви, обвиняеми (подсъдими), магистрати, свързани със случаи от висок обществен интерес;

(5) Медийни публикации, при липса на достоверни факти, че чрез своята дейност съдията привлича вниманието на пресата върху участник или страна в процеса, пренебрегвайки закона и необходимостта от особени усилия за защита на жертвите на престъпления от публичен тормоз;

(6) Обиди, клевети и манипулации, които включват поставяне под въпрос на професионалната компетентност на съдия, приписване на осъдително поведение (лъжа, умишлено изопачаване на реалността или превратно реализиране на компетентности) или квалифициране на магистрата с уронващи репутацията изрази;

(7) Нарушаване на правото на личен живот на лица, срещу които се водят текущи производства или намеса в личната сфера на дейност на магистрата, служебно ангажиран с конкретното производство; записване и заснемане на информация, неотнормима към служебната дейност на съдията; страните, свидетелите и другите участници в съдебното заседание може да се появяват в аудиозаписи и видеозаписи, само след одобрение от страна на съдебния състав и само при условие, че не са подали възражение срещу това, като по наказателни дела засегнатите лица не могат да бъдат снимани без тяхното съгласие, тъй като по дефиниция те са уязвими участници в съдебното производство;

(8) Нарушаване на дължимите етични правила от журналисти в обществения дебат, свързан със съдебната власт.

2.2.3. От страни и участници в съдебното производство, както и от останалите представители на гражданското общество

(1) Изказвания, с които се оказва натиск върху съдии по неприключил пред съответната инстанция процес, преди да е обявен съдебният акт; в нарушение на презумпцията за невинност по наказателни дела; или съдържащи обсъждане на доказателства, събрани от съда в хода на висящо производство и оценка на постановените присъда или решение, при липса на очертани фактически твърдения или при погрешна фактология;

(2) Внушения, основаващи се на невярна информация за некомпетентност в работата на съда по висящо производство и за постановяване на неправилни съдебни актове, поради зависимост, пристрастност, непрофесионализъм на съдията или корупционни практики;

(3) Отправяне на обвинения за неспазване на принципите за лоялност, поверителност и дискретност по отношение на страни и участници в процеса при разкриване на информация, макар и от обществен интерес;

(4) Всяка форма на вербална атака, насочена срещу (засягаща) правото на личния живот на магистрата и неговите близки, психически натиск; опит за физическо въздействие и неправомерно влияние, във връзка с упражняваната професионална дейност, и изпълнението на служебните правомощия;

(5) Нарушаване на дължимите етични правила от участници в обществения дебат (членове на професионални, съсловни и неправителствени организации), при провеждане на кампании по теми, свързани със съдебната власт.

3. Публична реакция на ВСС в случаи на засягане на независимостта на съдебната власт

Процедурата за публична реакция на ВСС, при накърняване на независимостта на съдебната власт е изготвена в изпълнение на препоръките в Доклада на Европейската комисия до Европейския парламент и Съвета

относно напредъка на България по Механизма за сътрудничество и проверка от 22.01.2014 г.

След установяване на случай на засягане на независимостта на съдебната власт се прави предложение за реакция, под формата на официална публична декларация или становище на ВСС; изявление или брифинг на представляващия ВСС или друг член, определен от Пленума/Съдийската/Прокурорската колегия; писмо, подписано от представляващия ВСС; интервю или участие в телевизионно или радио предаване на представляващия или друг член на Съвета, като предвид преценената спешност това става в същия или на следващия ден.

Решението за нуждата и вида на реакция, се взема с обикновено мнозинство от присъстващите на публичното заседание членове на ВСС/Съдийска/Прокурорска колегии, след което се изготвя прессъобщение, което се публикува на сайта на Съвета и се изпраща на медиите.

При преценката на необходимостта от оповестяване на своята позиция по отношение на наличен случай на уронване престижа на съда и на българския магистрат, Съдийската колегия на ВСС е длъжна да съблюдава очертаните критерии, при които се счита, че авторитетът на съдебната власт е накърнен и основните форми на засягане на независимостта на съдебната власт и магистратите, визирани в раздел II параграфи 2.1. и 2.2. от Стандартите за независимост на съдебната власт. Съдийската колегия на ВСС или Пленумът на ВСС следва да реагират при изключителни кризисни ситуации – системност; ескалиране на напрежение; негативна кампания, при която са нарушени и/или засегнати фундаментални принципи, правомощия и функции на съдебната власт и съдията; политическо вмешателство или натиск от страна на друга държавна власт или медии върху съда.

В процеса на обсъждане и формиране на становището на Съвета, следва да се разграничава защитата на независимостта на съдебната система и на отделните съдии, което генерира различен подход на реакция срещу неправомерните действия и атаки, като позицията трябва да бъде формулирана и проведена по един неконфликтен или проактивен начин.

Отговор (информация) без влизане в дебат може да характеризира ситуация, в която се реагира срещу голословни нападки за неправилно функциониране на съдебната система, за некомпетентност, зависимост, пристрастност, непочтеност на магистратите и налични корупционни практики; изявления и публикации, чрез които се упражнява неправомерно

въздействие върху магистрати по всящ процес, незачитащи презумпцията за невинност по наказателни дела, или сочещи на коментар и оценка на фактически данни по неприключило производство и на съдебен акт, при произволно очертани и недостоверни обстоятелства; отправят се обиди, клевети и манипулации, поставящи под въпрос професионалната компетентност на съдия; или се публикуват прессъобщения за фактите по съдебните решения. Системната атака предполага нужда от сериозна проява на активност и последователност.

В случай, че в изказвания на представители на изпълнителната и законодателната власт или в медийни публикации се посочат конкретни обстоятелства, очертаващи нарушения в правораздавателната дейност и на морално-етичните норми на поведение от съдия, или се създаващи съмнения за неговата почтеност и за наличие на корупционни практики, с цел защита на магистратите и запазване на доверието в съдебната система, твърденията трябва да бъдат проверени и разследвани, а предприетите действия и резултатите от тях следва да бъдат публично оповестени.

В контекста на изложеното, водеща е ролята на административните ръководители и съответните експерти „връзки с обществеността“, които своевременно след извършване на изискуемата се проверка по конкретно дело или съдебен акт, на твърдените факти, уронващи доброто име на съда и отделния магистрат, трябва да реагират в защита на независимостта на съдебната власт, при всяка медийна, политическа или друга атака. Те могат да дадат необходимите разяснения във връзка с отправяните критики и обвинения, или да коригират погрешна информация, разпространена в пресата, до която ВСС може да получи достъп, след определен период от време и при допълнителна дейност по изследване на оповестените твърдения.

Когато отделен съдия бива предизвикан или атакуван от политици, обществени фигури или медии, по повод, свързан с правораздаването, имайки предвид статута на съдиите и техните задължения за търпимост към критики, съответният съдия следва да се въздържа от реакции в своя защита, което не изключва и ограничава правото му да опровергае невярна информация; да обясни на разбираем и достъпен език своя съдебен акт; или да даде интервю, при желание. При изграждането на обществено мнение по важен за общото благо въпрос, всеки, който се чувства засегнат от публично изказване на някого, може да отвърне пред обществото в своя защита и в защита на интересите си. Ценността на основното право се изразява в това,

че всеки може да го упражни. В противоборството на представените с еднаква степен на свобода убеждения се заражда общественото мнение, като отделните адресати - членове на обществото, си изграждат своя собствена гледна точка.

Съдията може и трябва да се ползва от закрилата на административния ръководител, ВСС/Съдийска или Прокурорска колегии/, от подкрепата на колеги или на професионални сдружения и съсловни организации, които са в състояние и готовност да реагират бързо и ефективно на засягащите независимостта на съда изявления и действия.

III. Препоръки за укрепване независимостта на съдебната власт и за издигане доверието на обществото в правосъдието

1. Препоръки към органите на законодателна и изпълнителна власт

1.1. Представителите на законодателната и изпълнителна власт да се въздържат от публични изказвания, изявления, коментари и действия, при посочените в раздел II, параграф 2.2., т. 2.2.1. форми на засягане независимостта на съдебната власт.

1.2. Законодателят да обсъди възможността за предвиждане на разпоредби в НК, които да инкриминират намесата в работата на съдебната власт, като атаките, неправомерното влияние или въздействието върху съдия или прокурор по неподобаващ начин, във връзка с изпълнението на служебни задължения се определят като престъпление против правосъдието (пример за подобни престъпни състави е правната уредба в Босна и Херцеговина).

1.3. Да се инициира предложение за законодателна промяна, с цел разширяване на мерките за защита от държавата на семействата на магистратите, когато личната им безопасност е застрашена, поради изпълнение на функциите им (заплахи или актове на насилие).

1.4. Изменения в ЗСВ, предвиждащи съдиите и прокурорите, считащи, че тяхната независимост или професионалната репутация са засегнати, да

сезират съответната колегия на ВСС, която въз основа на всеки отделен случай да може да изиска проверка на факти чрез уведомяване на Инспектората към ВСС; да публикува резултатите от разследването и да поиска от компетентните органи да започнат съдебно производство; или да предприемат други необходими мерки съгласно закона (добра практика в този смисъл е опитът на Испания и Румъния).

1.5. Създаване на нормативни гаранции за обективното медийно отразяване на дейността на съда при зачитане презумпцията за невинност и принципите за вземане на решение по вътрешно убеждение и неотменимост на влезлите в сила съдебни актове.

2. Препоръки към органите на съдебна власт

2.1. Съдията със своите изказвания или действия не следва да създава съмнения в своята безпристрастност и независимост. Поведението му трябва да бъде съобразено със закона и приетите етично-морални норми: независимост, безпристрастност, почтеност, благоприличие, равенство, компетентност и прилежание; да преценява социалния статут на страните по дела – комуникация на достъпен и разбираем език. (*Принципи от Бангалор за поведение на съдиите от 2002 г. и Кодекс за етично поведение на българските магистрати*).

2.2. Съдията да се въздържа от изразяване на публично мнение или коментар по отношение на текущи дела, в резултат на което може да се подкопае репутацията и интегритета на съда/съдебната власт;

2.3. При оказан натиск/провокация или проява на тенденциозно отношение магистратът следва да избягва реакция в своя защита чрез същите медийни канали. Съдиите се изразяват преди всичко със своите решения и следва да проявяват сдържаност при публични изявления в пресата по дела, за които отговарят. Действия по защита трябва да предприемат административното ръководство на съответния съд, съответният говорител/съдебният служител на длъжност експерт „връзки с обществеността“, а в определени случаи и ВСС;

2.4. Съдиите трябва да приемат, че са публични личности и да не бъдат прекалено податливи или чувствителни към критика и негативни коментари;

2.5. Определяне на говорители - съдии от общите, специализираните, административните съдилища, както и от ВКС и ВАС, които да контактуват с медиите на национално и/или регионално ниво; провеждане на обучения за съдиите - говорители, в които като обучители да участват и журналисти/медийни експерти;

2.6. Административният ръководител/говорителят на съответния съд/експертът „връзки с обществеността“, трябва незабавно да използва регламентирания средства при накърняване независимостта на съдебната власт чрез публично изявление, право на отговор, предоставяне на уточняваща и/или допълнителна информация, като при твърдение за факт без достатъчно доказателства, когато журналисти обсъждат въпрос от обществен интерес, се проверява добросъвестността на неговите действия. За защита на доброто име и професионалната чест на магистрата, и издигане на авторитета на съдебната система е полезно да се коригират евентуални фактически грешки в представянето на някои дела и постановени съдебни актове; да се информира обществеността за естеството, обхвата, ограниченията и сложността в работата на съда; и да се подобри разбирането за неговата роля;

2.7. Съдийската колегия на ВСС или ВСС следва да реагира при изключителни кризисни ситуации – системност; ескалиране на напрежение; негативна кампания, при която са нарушени и/или засегнати фундаментални принципи, правомощия и функции на съдебната власт и съдията; политическо вмешателство или натиск от страна на друга държавна власт или медии върху съда;

2.8. Професионалните сдружения, съсловните организации и магистратската общност следва да подкрепят своите колеги, при негативни публични изявления на представители на изпълнителната и законодателна власт, и при медийни публикации, засягащи независимостта на съдебната власт. Съдията може и трябва да се ползва от тяхната закрила.

2.9. Спазването на принципа за прозрачност и откритост, приложен под формата на разпространение на информация за дейността и функциите на съда, включително по текущи въпроси е средство за изграждане на доверие и увереност в обществото. Създаване на широк набор от информационни програми за обществеността, с цел повишаване правната грамотност и култура – обясняване на съдебните процеси и дейността на органите на съдебната власт. Съдилищата следва да участват в разпространяването на информация относно достъпа до правосъдие (чрез периодични доклади, печатни наръчници за гражданите, интернет, информационни бюра).

2.10. Въвеждането на системи за бързо реагиране, за да се гарантира, че конкретните съдебни решения могат да бъдат обяснени в медиите от обучени представители на съдебната власт веднага след обявяването им; Публикуването на резюмета на съдебните решения на език, който е достъпен за обикновените граждани.

2.11. При провеждане на Дните на отворени врати и други информационни инициативи на съдилищата, чрез доброволчество да се даде възможност на медиите да разяснят пред широката общественост как работи съдът и по какъв начин протича съдебният процес;

2.12. Инициране на промени в учебните програми на училищата и университетите с цел осигуряване на възможност за запознаване на учениците и студентите с функциите и дейността на съдебната власт, чрез организирани посещения и лекционни програми, включващи активното участие на съдии, прокурори и адвокати. Съдилищата следва да участват в разработването на образователни програми, насочени към предоставяне на специфична информация относно естеството на процедурите и тяхната средна продължителност в различните съдилища; съдебните разноски; алтернативните начини за уреждане на спорове, предлагани на страните; важни съдебни решения;

2.13. В Кодекса за етично поведение на българските магистрати да се включат разпоредби за взаимодействие с медиите, базираци се на принципите: свобода на изразяване и свобода на пресата, задължение за поверителност, право на информираност, прозрачност, право на личен живот и достойнство, тайна на разследването, презумпция за невинност, равнопоставеност на страните, права на защита и справедлив процес. Отношенията с медиите да се основават на взаимно уважение, доверие, равнопоставеност, отговорност и зачитане на решенията на съда;

2.14. За регулиране на отношенията между съдебната власт и медиите, ВСС да изготви набор от насоки (правила за взаимодействие), като част от националния стратегически план, съдържащ цикъл за планиране и отчитане на комуникацията с медиите и обществото. В този документ (кодекс за практика относно връзките на органите на съдебната власт с медиите) следва да се посочи това, което медиите могат да очакват от съдилищата и как съдилищата следва да отговарят на нуждите на медиите, преди и по време на съдебното производство - условията, при които могат да бъдат правени изявления за съдебни дела; начинът на отразяване на текущи дела; ограниченията в разпространяването на имената (снимките) на лицата,

участващи по делото (страни, жертви, свидетели, прокурор, следовател, съдия); и публикуването на съдебни решения по дела, към които обществото проявява значителен интерес.

3. Препоръки към медиите

3.1. При публикуване на статии, анализи, становища и коментари, представителите на медиите да съобразяват посочените в раздел II, параграф 2.2, т. 2.2.2 форми на засягане независимостта на съдебната власт. Те следва да зачитат презумпцията за невинност, правото на справедлив процес и принципа *sub judice*, който да бъде внимателно прилаган, така че да се създаде подходящ баланс между необходимостта да се защити правораздаването и да се гарантира свободата на пресата, и откритото дискутиране на въпроси от обществен интерес. Медиите трябва да уважават честта, достойнството, правото на личен живот и тайна на магистратите, и на участниците в съответните съдебни производства, като чрез действията си да не отправят произволни или преднамерени внушения в безпристрастността и компетентността на съдиите и прокурорите, и да не създават непроверени с достоверни факти и доказателства съмнения в доброто им име;

3.2. Представителите на медиите следва да бъдат добросъвестни при изнасяне на информация за органите на съдебната власт и правораздавателната дейност, да проверяват фактите, относими към магистрати, конкретни дела, съдебни решения, като техен ангажимент е да бъдат известени засегнатите от публикацията лица и да бъде предоставена възможност за отговор от съдията (обект на публикацията) при заявено от него желание, от административния ръководител, говорителя на съда/експерта „връзки с обществеността“ или ВСС. При оповестяване на информация и провеждане на журналистически разследвания да спазват установените професионални стандарти и морални принципи, гарантиращи обективност, достоверност, уважение към човешките ценности и институции, при зачитане на обществения интерес;

3.3. Да се обсъди необходимостта от независим консултативен орган, с участието на представители на медиите и съдебната власт, който да се занимава с принципни или възникнали *ad hoc* въпроси при отразяване на съдебния процес в средствата за масово осведомяване или с трудности за журналистите при изпълнение на задачата им да информират обществото. Да се съобразят добрите практики в комуникацията между медиите и органите

на съдебната система (Дания). Те сочат на възможности за публикуване на неанонимни списъци на дела във вътрешната мрежа на съответния съд, с ограничен достъп, като след подписано споразумение с медийни организации за поверителност, с цел избягване на злоупотреба с лични данни, определените от медиите лица имат достъп до мрежата с код;

3.4. В подходяща форма, чрез кореспонденция, съвместни форуми (срещи, конференции), представителите на медиите да се включат в изготвянето на насоки (правила за взаимодействие), като част от националния стратегически план, съдържащ цикъл за планиране и отчитане на комуникацията на органите на съдебната власт с обществото, чрез който документ да се регулират отношенията между съда и медиите;

3.5. В областта на медийната регулация следва да бъдат въведени мерки за предотвратяване на неправомерното използване на медиите с цел дискредитиране на съдебната система или репутацията на отделни съдии, като се имат предвид решенията на Европейския съд по правата на човека и националната съдебна практика;

3.6. Съвместно с ВСС и органите на съдебна власт, да участват в изготвянето на Програма за обучение на журналисти в областта на правораздавателните процедури и етичните правила, на които се подчиняват магистратите и съдебните служители;

3.7. Да се провежда проактивен подход от медиите при упражняване правото на разпространение на информация по делата. Освен проявяването на огромен преимуществен интерес към наказателни дела, да се насочва вниманието на медиите и към граждански, трудови, административни дела, свързани със защитата на основни права и интереси на гражданите, юридическите лица и държавата, защитата на личните данни; правата във връзка със здравето и обществено осигуряване; защитата от дискриминация; данъчните и трудови дела; делата за конфискация на незаконно придобитото имущество.

БИБЛИОГРАФСКИ СПИСЪК

1. Декларация на ЕМСС от Париж относно устойчиво правосъдие, 2017
2. Декларация на ЕМСС от Варшава относно бъдещето на правосъдието в Европа, 2016
3. Декларация на ЕМСС от Хага относно насърчаване на ефективни съдебни системи, 2015
4. Декларация от Рим относно ролята на ЕМСС, 2014
5. Декларация на ЕМСС от София относно независимостта и отчетността на съдебната власт, 2013
6. Декларация на ЕМСС от Дъблин относно стандартите за набиране и назначаване на членове на съдебната власт, 2012
7. Декларация на ЕМСС от Вилнюс за предизвикателствата и възможностите в съдебната система в настоящия икономически климат, 2011
8. Декларация на ЕМСС от Будапеща относно самоуправлението на съдебната власт: балансиране на независимост и отчетност, 2008.
9. Подбор на насоките, препоръките и стандартите на ЕМСС, 2004 – 2007
10. „Правосъдие, общество и медии“, доклад на ЕМСС за 2011 - 2012
11. „Независимост и отчетност на съдебната власт“, доклад на ЕМСС за 2013 - 2014
12. „Независимост и отчетност на съдебната власт и на прокуратурата“ (Индикатори за изпълнение, 2015), доклад на ЕМСС за 2014-2015
13. „Обществено доверие и имидж на правосъдието“. Проект на доклад на ЕМСС, 2017-2018
14. „Независимост, отчетност и качество на съдебната система“. Проект на доклад на ЕМСС, 2017-2018
15. Препоръка CM/Res (2010)12 на Комитета на министрите до държавите членки относно съдиите: независимост, ефективност и отговорности
16. План за действие на Съвета на Европа за укрепване независимостта и безпристрастността на съдебната власт, приет от Комитета на министрите през 2016 г.
17. Европейска харта за статута на съдиите, Съвет на Европа, 1998
18. Магна харта на съдиите, Консултативен съвет на европейските съдии (КСЕС), 2010
19. Становище № 1 (2001) на Консултативния съвет на европейските съдии на вниманието на Комитета на министрите на Съвета на Европа относно стандартите за независимост на съдебната власт и несменяемостта на съдиите

20. Становище № 3 (2001) на Консултативния съвет на европейските съдии относно принципите и правилата, определящи професионалното поведение на съдиите, в частност етика, несъвместимо поведение и безпристрастност
21. Становище № 7 (2005) на Консултативния съвет на европейските съдии относно „Правосъдие и общество“
22. Становище № 12 (2009) на Консултативния съвет на европейските съдии и Становище № 4 (2009) на Консултативния съвет на европейските прокурори относно отношенията между съдиите и прокурорите
23. Становище № 18 (2015) на Консултативния съвет на европейските съдии относно „Положението на съдебната власт и отношението ѝ с останалите власти в държавата в модерната демокрация“
24. Становище № 19 (2016) на Консултативния съвет на европейските съдии относно „Ролята на председателите на съдилищата“
25. Становище № 8 (2013) на Консултативния съвет на европейските прокурори относно отношенията между прокурорите и медиите
26. Становище № 9 (2014) на Консултативния съвет на европейските прокурори по европейските норми и принципи, засягащи прокурорите
27. Част I: Независимост на съдиите CDL-AD (2010)004, Доклад на Венецианската комисия за независимостта на съдебната система, 2010
28. Основни принципи на ООН за независимостта на съдебната власт, въведени с резолюции на Общото събрание на ООН № 40/32 от 29.11.1985 г. и № 40/146 от 13.12.1985 г.
29. Всеобща харта на съдиите, приета от Международната асоциация на съдиите (International Association of Judges), 2017
30. Принципите от Бангалор за поведение на съдиите, 2002 г.
31. Харта на съдиите в Европа (Европейска асоциация на съдиите), 1997
32. Ръководство по чл. 6 на Конвенцията „Право на справедлив съдебен процес. Гражданскоправен аспект“, Европейски съд по правата на човека, 2013
33. „Авторитетът на съдебната власт“ (Контекстуален документ). Европейския съд по правата на човека, 2018
34. Европейски съд по правата на човека. Аксен срещу Германия, Серии А № 72, 8 декември 1983 г./Axen v. Germany. Series A no 72. 8 December 1983
35. Европейски съд по правата на човека. Фазлийски срещу България, № 40908/05, 16 април 2013 г./Fazliyski v. Bulgaria. no. 40908/05. 16 April 2013

36. Европейски съд по правата на човека. Мозер срещу Австрия, №12643/02, 21 септември 2006 г./Moser v. Austria. NO 12643/02. 21 September 2006
37. Европейски съд по правата на човека. Прето и др. срещу Италия, Сери А, № 71, 8 декември 1983 г./Pretto and Others v. Italy. Series A no 71. 8 December 1983
38. Европейски съд по правата на човека. Киприану срещу Кипър, Решение от 15.12.2005 г./Kyprianou v. Cyprus. Решение от 15.12.2005 г.
39. Европейски съд по правата на човека. Тавареш де Алмейда Фернандеш и Алмейда Фернандеш срещу Португалия, №31566/13, Решение от 29.05.2017 г./Taveres de Almeida Fernandes and Almuida Fernandes v. Portugal. No 31566/13. Решение от 29.05.2017 г.
40. Кралски адвокат Антъни Лестър. Наталия Шифрин. Свободата на изразяване според Европейската конвенция за правата на човека. Приложение. Български център по правата на човека
41. Отговори на държавите членки/наблюдатели на ЕМСС и БЕСМСС за наличие на критерии, въз основа на които да са очертани елементите на конституционните гаранции за „независимостта на съдебната власт“, както и стандартите, при които се счита, че авторитетът и независимостта са накърнени, получени в отговор на запитване, отправено в изпълнение на решение на КПИВ по протокол № 13/14.05.2018 г., т. 5.3
42. Конституция на Република България (АПИС). Библиотека закони – АПИС
43. Закон за съдебната власт (АПИС). Библиотека закони – АПИС
44. Всеобща декларация за правата на човека, приета от Общото събрание на ООН, 1948
45. Решение № 4 от 14 юли 2015 г. по конституционно дело № 3/2015 г., Конституционен съд на Република България.
46. Решение № 3 от 7 юли 2015 г. по конституционно дело № 13/2014 г., Конституционен съд на Република България.
47. Решение № 20 от 14 юли 1998 г. по конституционно дело № 16/1998 г., Конституционен съд на Република България.
48. Решение № 7 от 4 юни 1996 г. по конституционно дело № 1/1996 г., Конституционен съд на Република България.
49. Решение № 4 от 26 март 2012 г. по конституционно дело № 14/2011г., Конституционен съд на Република България